

ZAMONAVIY AMERIKA ADABIYOTIDA ERTAK JANRINING O'ZGARISHI

G'ofurova Madina Odiljon qizi

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Tarjima nazariyasi va amaliyoti (ingliz tili)*

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada zamonaviy Amerika romanida ertakning janr o'zgarishi tahlil qilinadi. Asr boshidagi Amerika romani uchun juda dolzarb bo'lgan ertak janrining o'tmishdagi shakliga havola. Bu, birinchi navbatda, madaniy e'tiqodning mavjudligi bilan bog'liq, chunkizamonaviy sharoitda semantik chegaralar mualliflarning ushbu janrni o'zgartirishga doimiy qiziqishining muhim omiliga aylanadi. Zamonaviy amerikalik yozuvchilarning ertak janriga murojaat qilishlari va hozirgi adabiyotga moslashishlari Amerika adabiyotida zamonaviy voqelik muammolarini umumlashtirish va tushunish uchun foydalanish an'analari bilan ham belgilanadi.*

***Kalit so'zlar:** janr o'zgarishi, ertak, zamonaviy madaniyat, zamonaviy Amerika romani, Sulaymon qo'shig'i, Uchib ketayotgan afrikaliklar.*

KIRISH

Bugungi adabiyot kechagidan farq qiladi, ya'ni zamon o'zgardi, odamlar o'zgardi, urf-odatlar, madaniyatlar biroz o'zgardi, endi esa eskilaridan nisbatan farq qiladi. O'z navbatida adabiyotga ham ularning barchasi ta'sir qiladi. Dunyo rivojlanar ekan, odamlar endi hech qachon bo'lmagan tomonga o'tishmoqda. Bugungi yozuvchilar ham bu dunyo hech qachon ko'rmagan asarlar yaratmoqda, albatta, o'tmishdagi asarlardan foydalanib. Janrning o'zgarishi shunga o'xshash narsa.

Umuman olganda, janr o'zgarishi avval yozilgan asar voqealari, personajlari yoki syujetlarini bir so'z bilan o'zgartirish, asarni yangilashdir. Bugungi amerikalik

yozuvchilar juda ijodkor va hech qachon eski roman, ertak, she'r va hokazolarni yangilashdan qo'rqmaydilar. Va savol tug'iladi, nega bugungi kunda yozuvchilar o'tmishga murojaat qilishadi va uni o'zgartirishni xohlashadi? Buning juda ko'p sabablari bor.

Birinchi sabab, hozirgi odamlarni juda eskirgan va zerikarli ko'rinadigan asarlarga jalb qilish bo'lishi mumkin, chunki ular tez-tez takrorlanadi. O'sha asarlarni bugungi kun madaniyati va turmush tarziga moslashtirish juda qiziqarli va o'ziga xos bo'lardi. Masalan, eski ertak sahnalari o'sha ertaklar paydo bo'lgan vaqtni ifodalaydi. "Oppoq qor", "Rapunzel", "Uyqudagi go'zallik", "Zolushka", "Go'zallik va hayvon" kabi qirollar va malikalar yashagan davrni ko'rsatadi. Bu ertak qahramonlari va ayrim syujetlarni saqlab qolgan yozuvchilar ajoyib asarlar yaratmoqda. Eski hikoyaning yangi versiyasi. Ba'zida ertak yoki afsona zamonaviylashtirilgan muhitda qayta ko'rib chiqilishi yoki kichik qahramon nuqtai nazaridan takrorlanishi mumkin.

Agar yozuvchi yangi asarlar yaratishda o'zini erkin his qilsa, u holda ular katta takomillashtirishga erishadilar. Ular odatda turli xil narsalardan, masalan, madaniyatdan ilhomlangan. Zamonaviy madaniyat taraqqiyoti asarlarning rasmiy tuzilishini o'zgartirish, ma'no va uslubni yangilashda muhim rol o'ynashga moyildir. Zamonaviy madaniyat o'z mohiyatiga ko'ra ko'p qirrali, ziddiyatli, ko'p tilli. Uning ta'siri yangi janr shakllari va turlarini keltirib chiqardi. Zamonaviy roman egiluvchanligi bilan ajralib turadi. U o'zgaruvchanlik va an'anaviy xarakterni birlashtiradi.

Romanning bu xususiyati uning jamiyatda sodir bo'layotgan tarixiy o'zgarishlar mantiqini uzatish qobiliyatida namoyon bo'ladi, ya'ni zamonaviy yozuvchilarga xosdir. Janr aralashmasi rivoyat darajasida amalga oshiriladigan yangi elementlar va usullarning qo'shilishiga olib keladi.

Bu hodisaning asosiy sabablari, birinchidan, yangi badiiy shakllarni izlash zaruratini keltirib chiqaradigan bugungi jamiyat tarixiy-madaniy rivojlanish tendentsiyalari, ikkinchidan, yozuvchilarning imkoniyatlari va ufqini sezilarli darajada kengaytirgan aloqa vositalari, uchinchidan, syujetni tashkil etishni

o'zgartirish, kuchayish talablari. intrigalar, hayotiy vaziyatlar va to'qnashuvlarning chuqurlashishi ijtimoiy vaqt va makon zamonaviy yozuvchilarning romanlariga xosdir.

Adiblar ijodida bugungi jamiyat taraqqiyotining o'ziga xos xususiyatlari, kishilarning tarixiy va shaxsiy taqdiri, axloqiy-axloqiy kategoriyalari, borliqning umuminsoniy va abadiy muammolari o'z ifodasini topgan.

Yaratilganidan so'ng, o'zgarishlarning ta'mi doimiy ekanligini isbotladi. 1993 yilda fantaziya va qo'rqinchli hikoyalar sohasida antolog sifatida tanilgan Ellen Datlou va Terri Uindling yigirmata zamonaviy qayta yozilgan "Oq qor", "Qon qizil" to'plamini nashr etdilar. Buning ortidan yana beshta to'plam paydo bo'ldi. 1994 yildan 2000 yilgacha bo'lgan o'xshash nomlar bilan, shuningdek, Endryu Langning Viktoriya davrining "ertaklari" seriyasi bilan taqqoslanadigan "Eshikdagi bo'ri" bolalar to'plami. Datlow va Windling tomonidan birlashtirilgan ertaklar xulosalarni mustahkamlaydi.

Albatta, ko'plab mualliflar o'ziga xoslikka intilishadi va ko'pincha bunga erishadilar; lekin ular hozir tanish janr chegaralarida faoliyat yuritayotgani seziladi. Hikoyalarning asosiy guruhi "Qorli oq", "Qon qizil" dagi yigirmata elementdan sakkiztasi bilan mashhur bo'lib kelmoqda. Motiflar va usullar yana paydo bo'ladi. "Goldilocks and the Three Bear" Skott Bredfieldning "Goldilocks hamma narsani aytadi", "Black Heart, Ivory Bones" filmida bolalarga nisbatan zo'ravonlik hikoyasi sifatida satirik tarzda qayta yozilgan. Xuddi shu mavzu Vendi Uilerning 1993 yilgi "Kichik Qizil" asarida jiddiyroq va qo'rqinchli tarzda tasvirlangan: bu safar Qizil qalpoqchanning ko'zlari katta va quloqlari katta, uning ta'qib qilayotgan o'gay otasi uchun.

Qora tikanda Oq atirgul Piter Straub yana bir akademik yo'naltirilgan "Ashputl" ni yaratadi. Tanith Li bir hikoyani ikkinchisi bilan kesishish texnikasini ishlab chiqdi va shu bilan ularning ichki aloqalarini tan oldi: 1993 yil to'plamida "Qor pardasi" "Oppoq qor" bilan "Ko'k soqol", "Yirtqich" esa 1995 yildagi "Ruby Slippers" to'plamida. , Oltin ko'z yoshlari qasoskor qarindoshlari qo'lida emas, balki Go'zallik qaytib kelishni istamagani uchun o'lgan Moviy soqol figurasiga ega unga ayniqsa,

Datlow va Windling antologiyalarida tez-tez qayta yoziladi. "Rapunzel" ham, "Qurbaqa shahzoda" ham turli nuqtai nazarga ega Ular orasida Atvudning Sallydan ko'zga ko'ringanlarini yozish so'raladi.

REFERENCES

1. Farmer, Philip José, *Strange Relations* (Ballantine: New York, 1960)
2. Galloway, Priscilla, *Truly Grim Tales* (Delacorte: New York, 1995)
3. Garner, James Finn, *Politically Correct Bedtime Stories* (Simon and Schuster: New York, 1994)
4. Gilbert, Sandra M., and Gubar, Susan, *The Mad Woman in the Attic: the Woman Writer and the Nineteenth Century Imagination* (Yale UP: New Haven, 1979)
5. Husain, Shahrukh, *Women who Wear the Breeches: Delicious and Dangerous Tales* (Virago: London, 1995)